

3.3 Sivistystoimi

Toimialajohtaja: sivistystoimenjohtaja / sivistysjohtaja

Toimialakohtaiset tavoitteet ja määrärahat

	TP 2025	TA+lta 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
TOIMINTATUOTOT	4 837 903	3 158 470	2 490 280		
Myyntituotot	1 010 126	906 600	878 500		
Maksutuotot	744 377	590 720	722 480		
Tuet ja avustukset	2 551 006	1 546 800	757 400		
Muut toiminta- tuotot	532 394	114 350	131 900		
TOIMINTAKULUT	-41 536 422	-42 011 389	-42 944 673		
Henkilöstökulut	-24 686 410	-24 654 652	-25 421 296		
Palvelujen ostot	-9 670 886	-10 122 313	-10 198 541		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-882 868	-920 453	-915 498		
Avustukset	-635 598	-643 300	-663 300		
Muut toimintakulut	-5 660 661	-5 670 671	-5 746 038		
TOIMINTAKATE	-36 698 519	-38 852 919	-40 454 393		

Toiminnan kuvaus

Hyvää yhteistä elämää - hyvinvoivat asukkaat laadukkailla palveluilla, mielekkäällä tekemisellä, osallisuudella ja terveillä elämäntavoilla.

Suomi täyttää 110 vuotta.

Valtioneuvoston kanslian koordinoima juhluvuosi rakennetaan yhdessä kansalaisten, järjestöjen, kuntien, seurakuntien, oppilaitosten, yritysten, yhteisöjen ja kaikkien Suomen ystävien kanssa. Juhluvuosi kuuluu kaikille. (valtioneuvoston tiedote.)

Juhluvuosi huomioidaan avustusmäärärahan maltillisella korotuksella, kaupungin taidekokoelmasta kuratoitavalla näyttelyllä ja laajalla yhteistyöllä mahdollistettavan latinankielisen Memorabilia Ecclesiae Jämsäensis -pitäjänkertomuksen suomennostyöllä.

Sivistystoimiala vastaa lakisääteisten peruspalvelujen järjestämisen lisäksi valtuuston hyväksymän kotoutumishjelman mukaisesta kotoutumisen edistämisestä ja terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä toimialaan liittyvien toimintojen osalta.

Sivistystoimiala on kaupungin keskeinen hyvinvointipalveluja järjestävä, tuottava ja niille toimintaedellytyksiä varmentava toimiala. Toimiala rakentaa hyvää yhteistä elämää ja tulevaisuuden osaamista yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Osaamisen ja hyvinvoinnin edistäminen ja vahvistaminen ovat palvelujemme ydintä. Eri toimijoiden kanssa tehtävä yhteistyö on kehittävää. Keskeisinä yhteistyötahoina ovat Keski-Suomen hyvinvointialue, Gradia Jämsä, Jämsän Kristillinen Kansanopisto maakunnalliset korkeakoulut ja erilaiset yhteistyöverkostot kuten Keski-kirjastot. Ammatillisen koulutuksen ja korkeakouluopintojen saatavuus ovat sekä hyvinvointia lisääviä että kaupungin elinvoimatekijöitä.

Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian ja Jämsän kaupungin yhteistyöryhmä on nimetty kuntayhtymän johtajan päätöksellä 3.10.2024 § 42. Yhteistyöryhmän toimikausi on 2024-2027. Yhteistyöryhmän tavoitteena on systemaattisen ja tavoitteellisen yhteistyön vahvistaminen sekä alueen osaamistarpeisiin vastaaminen tulevaisuuslähtöisesti.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittu nykyisen kouluverkon mukaisena.

Talousarvion tavoitteet ja kehittämiskohteet on valmisteltu toimialatasoisesti huomioiden voimassa oleva kaupunkistrategia. Toimialatasoiset tavoitteet ohjaavat tulosalueiden toimintaa. Mittareita on uudistettu. Luettavuuden lisäämiseksi kaupunkistrategian mukainen kärkitoimenpidetaulukko esitetään jäljempänä, lähellä talousarviotavoitteita.

Ikäluokkien kehitys ja siitä johtuva palvelutarve, oppilas- ja opiskelijaennusteet ja asiakasennusteet arvioidaan kunkin tulosalueen kohdalla.

Vuosille 2024-2027 hyväksytty talouden tasapainottamisohjelma vuosille, koskee kaikkia toimialoja. Talousarvioesitys on laadittu tasapainotusohjelman mukaisena. Joiltain osin ohjelma ei kuitenkaan toteudu suunnitellulla tavalla esim. palvelutarpeen ennakoitua suuremmasta kasvusta johtuen.

Hanketoiminta

Hanketoiminta on esitelty kunkin tulosalueen kohdalla. Toimialan talousarvioon sisältyy omarahoitusosuudet vuodelle 2026 jatkuville hankkeille sekä varauksena vuoden 2026 aikana haettavaksi tuleville hankkeille. Hanketoimintaa on talousohjelman mukaisesti supistettu aiemmista vuosista kaupungin talousohjelman mukaisesti. Mikäli eduskuntavaalien jälkeinen hallitusohjelma pitää sisällään koulutuksellisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden tai vastaavan kokonaisuuden, asia käsitellään talousarviomuutoksena.

Henkilöstö- ja koulutussuunnitelma: Sivistyslautakunta käsittelee ehdotuksen henkilöstö- ja koulutussuunnitelmaksi kokouksessaan 29.10.2026 talousarvio- ja taloussuunnitelmaesityksen yhteydessä. Henkilötyövuosien arvioidaan vähenevän v. 2026 verrattuna talousarviovuonna ja suunnitteluvuosin: 2026: 422 htv; 2027: 416,67; htv; 2028: 412,28; ja 2029: 408,38 htv.

Maksut ja taksat: Sivistyslautakunta käsittelee kokouksessaan 29.10.2026 vuoden 2027 ja lukuvuoden/toimintakauden 2027-2028 taksat ja maksut. Talousohjelman mukaisesti maksut ja taksat korottuvat koko talousohjelmakauden ajan. Taksakorotusehdotukset ovat maltillisia.

Strategian mukaiset koko toimialaa sitovat kärkitoimenpiteet ovat:

<i>Tuemme asukkaiden hyvinvointia ja ehkäisemme syrjäytymistä</i>	
<i>Kärkitoimenpide</i>	<i>Mittarit</i>
Laadimme kaikki ikä- ja asukasryhmät sekä lukutaidon ulottuvuudet kattavan lukutaito-ohjelman.	Lukutaito-ohjelman eteneminen ja perehdytys
Edistämme liikunnallista elämäntapaa hyvinvointisuunnitelman mukaisesti	Hyvinvointikertomuksen tunnusluvut
Turvaamme koulunuorisotyön jatkuvuuden ja riittävät resurssit sekä kehitämme toimintaa.	Koulunuorisotyön resurssit ja kattavuus
Yhtenäistämme kiusaamisen ja väkivallan ehkäisyä, tunnistamista ja puuttumisen toimintamallit sekä varmistamme henkilöstön osaamisen	Hyvinvointikertomuksen tunnusluvut
<i>Edistämme osallisuutta ja kotoutumista sekä huomioimme kansainvälisyyden kaupungin palveluissa ja viestinnässä</i>	
<i>Kärkitoimenpide</i>	<i>Mittarit</i>

Resursoimme kotoutumisen palveluita asiakas- tarpeen mukaan	Kotoutumisen toimenpiteet (kpl)
--	---------------------------------

Toimialan tavoitteet vuodelle 2027

Hyvinvoiva ja turvallinen kaupunki, Pito- ja vetovoimainen kuntatyönantaja			
Tavoite	Teemme yhdessä hyvää jämsäläistä työelämää		
Mittari	Terveysperusteiset poissaolot	Lähtöarvo 12/2026	Tavoite 12/2027
		15,46	14,5
Mittari	Henkilöstökysely / koettu työhyvinvointi	Lähtöarvo 12/2026	Tavoite 12/2027
		3,1	3,3
Hyvinvoiva ja turvallinen kaupunki, Tunnettu ja saavutettava Jämsä			
Tavoite	Hyvinvoivat asukkaat laadukkailla palveluilla, mielekkäällä tekemisellä, osallisuudella, terveillä elämäntavoilla		
Mittari	Varhaiskasvatus 1-5 vuotiaiden osallistumisaste	Lähtöarvo 12/2026	Tavoite 12/2027
		80	80
Mittari	Kirjaston kävijämäärät	Lähtöarvo 12/2026	Tavoite 12/2027
		145 000	145 000
Mittari	Tyytyväinen elämäänsä (kouluterveyskysely 8.-9. vl.)	Lähtöarvo 12/2026	Tavoite 12/2027
		69	70
Mittari	Move-mittaus heikko fyysinen toimintakyky %-osuus (5. ja 8. vl. yht.)	Lähtöarvo 12/2026	Tavoite 12/2027
		42	40
Mittari	Yli 65-vuotiaiden osuus vapaassa sivistystyössä	Lähtöarvo 12/2026	Tavoite 12/2027
		60	60
Hyvinvoiva ja turvallinen kaupunki, Vahva elinkeinoelämä, Pito- ja vetovoimainen kuntatyönantaja			
Tavoite	Kehittyvät, talouden ja ympäristön suhteen vastuullisesti järjestetyt sivistyspalvelut		
Mittari	€/asukas, elämänlaatupalvelut	Lähtöarvo 12/2026	Tavoite 12/2027
		- 161	- 179
Mittari	€/varhaiskasvatuksessa oleva lapsi	Lähtöarvo 12/2026	Tavoite 12/2027
		- 23 890	- 23 250
Mittari	€/oppilas, perusopetus	Lähtöarvo 12/2026	Tavoite 12/2027

		- 15 020	- 16 403
Mittari	€/opiskelija, lukio	Lähtöarvo 12/2026	Tavoite 12/2027
		- 8 260	- 10 201
Mittari	€/asukas, toimiala	Lähtöarvo 12/2026	Tavoite 12/2027
		- 2 045	- 2 187
Mittari	€/oppilas ja opiskelija yht. perusopetus ja lukiokoulutus		Tavoite 12/2027
			- 15 547

Toiminnan ja talouden kehittäminen suunnitelmavuosina 2027 - 2029

Kehittämiskohde	Selvitys, miten tukee strategiaa
Strategian kärkitoimenpiteiden toimeenpano, sitoutuminen ja seuranta	Operatiivinen johtaminen ja toiminta kiinnittyvät strategiaan ja ovat strategian mukaisia.
Digitaaliset palvelut ja tekoäly; asukkaiden ja henkilöstön osaamisen vahvistaminen, jotta sähköisiä palveluja voidaan käyttää ja tuottaa laajasti. Tekoälysuositusten ajantasaisuus kasvatuksessa, ohjauksessa ja opetuksessa.	Toimintaympäristö kehittyä ajantasaisena palveluna
Esi- ja perusopetuksen osaamistakuun mukaisten ja taito- ja taideaineiden ylioppilaskirjoitusten toimenpiteiden valmistelu ja käyttöönotto; henkilöstön koulutus	Kiinnittyy tavoitteeseen hyvinvoiva ja turvallinen kaupunki
Kotouttamispalvelujen, työllisyyspalveluiden ja ammatillisen koulutuksen joustavan yhteistyön varmentaminen ja vahvistaminen	Kiinnittyy tavoitteeseen hyvinvoiva ja turvallinen kaupunki, vahva elinkeinoelämä
Jämsä-talon toiminnallinen suunnittelu ja tilasuunnitteluun osallistuminen, kaupunkilaisten osallistaminen hankkeeseen	Kiinnittyy tavoitteeseen hyvinvoiva ja turvallinen kaupunki

Tunnusluvut	TP 2025	TA+LTA 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Toimintakate €/asukas	- 1 927,85	- 2 044,89	- 2 186,72		

Riskienhallinta

Operatiiviset riskit

Riski	Vaikutus	Tod. Näk	Riskitaso
Arjen turvallisuus, puutteet varautumisessa	5	3	15
Toimenpide	Osaamisen vahvistaminen - ennakointi: avekki- ja ensiapukoulutukset, alueelliset ja kaupunkitasoiset harjoitukset, yksikötason harjoitukset, harjoitusten ja kouluttautumisen soveltaminen ajantasaisiksi ohjeiksi ja menettelytavoiksi, varautumisvarastojen seuranta ja ylläpito, digitaidot (digiturvallisuus), tilojen kunnon seuranta ja ennakoivat toimenpiteet.		

Strategiset riskit

Riski	Vaikutus	Tod. Näk	Riskitaso
Ammattitaitoisen (muodollisesti ja tosiasiallisesti kelpoinen) henkilöstön saatavuus ja sitoutuminen	4	3	12
Toimenpide	Työnantajamaineesta huolta pitäminen, työ- ja virkaehtosopimusten paikallisesti sovittavien erien kohdentaminen, osaamisen vahvistaminen, työnohjaus, työmäärän suhteuttaminen ja hallinnollisten tehtävien järkiperäistäminen käytettävissä olevaan työvoimaresurssiin. Vastuullisten tekoälytaitojen vahvistaminen. Tekoälyn käyttäminen esim. ei-lakisääteisissä raportoinneissa.		

Taloudelliset riskit

Riski	Vaikutus	Tod. Näk	Riskitaso
Talousarvio; tulo- ja menoarvion pitävyys ja talousohjelman toteutuminen	3	3	9
Toimenpide	Talousarvio: seuranta, arviointi, johtopäätökset ja toimenpiteet; toimiva sisäinen yhteistyö sekä toimiva, proaktiivinen yhteistyö talouspalvelun ja kaupunginjohtajan sekä sivistyslautakunnan kanssa. Julkisen talouden tasapainottamisohjelman (velkajarru) seuranta ja vaikutukset (mm. eduskuntavaalien jälkeinen hallitusohjelma); Hankehaut: aktiivinen seuranta ja arviointi mm. voimassa olevien hankkeiden suhteen. Hallitusohjelman vaikutus laatu- ja tasa-arvo-hankekokonaisuuteen. Lainsäädäntötyö aktiivinen seuranta ja arviointi vaikutuksista.		

Vahinkoriskit

Riski	Vaikutus	Tod. Näk	Riskitaso
Omaisuus-, henkilö-, keskeytys- maineriskit	3	3	9
Toimenpide	Vakuutukset, ennakoiva puuttuminen, seuranta ja valvonta, vuotuistarkastukset ja -harjoitukset, työhyvinvoinnin tukeminen, työtehtävien ja -määrän hallinta, yhteistyö eri toimijoiden kanssa sekä kaupunkiorganisaatiossa että sen ulkopuolella, sisäinen ja ulkoinen viestintä, kouluttautuminen; osaamisen ja hiljaisen tiedon jakamisen varmistaminen.		

Riskien seurannasta ja niiden hallintatoimenpiteistä toimialalla vastaa toimialajohtaja sekä tulosaluejohtajat ja muut tilivelvolliset ja esimiesasemassa olevat kukin omalta osaltaan.

Sivistystoimen hallinto

Tulosityksikön esimies: palvelupäällikkö

Toiminnan kuvaus

Sivistystoimialan hallinto johtaa, kehittää ja tukee toimialan tulosalueiden toimintaa, sen kehittämistä ja johtamista. Hallintopalvelun keskeinen yhteistyötaho on sivistyslautakunta, jonka päätöksenteon onnistumiseen hallintopalvelut luovat edellytyksiä. Hallintopalvelut tuottavat hallinto- ja talouspalveluja ja toimivat tiiviissä yhteistyössä toimialan sisällä sekä kaupungin konsernipalveluiden, muiden toimialojen ja Jämsän Ateria- ja puhtauspalvelu Oy:n kanssa.

Tunnusluvut	TP 2025	TA+LTA 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Toimintakate €/asukas	- 12,07	- 18,85	24,8		

Tulosaluekohtaiset määrärahat

	TP 2025	TA+lta 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
TOIMINTATUOTOT	13 724				
Myyntituotot	1 501				
Tuet ja avustukset	468				
Muut toiminta- tuotot	11 755				
TOIMINTAKULUT	-243 471	-358 188	-458 754		
Henkilöstökulut	-201 627	-295 316	-391 229		
Palvelujen ostot	-26 523	-46 592	-47 745		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 079	-2 800	-6 800		
Muut toimintakulut	-13 242	-13 480	-12 980		
TOIMINTAKATE	-229 747	-358 188	-458 754		

Varhaiskasvatus

Tulosalueen esimies: varhaiskasvatuspäällikkö

Toiminnan kuvaus

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Tavoitteena on tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista sekä edistää hyvinvointia. Varhaiskasvatuksessa tulee huomioida lapsen edun ensisijaisuus; se tarjoaa lapselle turvallisen, kehitykselle ja oppimiselle suotuisan kasvuympäristön ottaen huomioon myös lapsen erityispiirteet. Toiminnan lähtökohtina ovat palveluhenkisyys, luottamuksellisuus, sekä perheen että lapsen osallisuus.

Varhaiskasvatukseen osallistuvien 1 - 5 -vuotiaiden lasten osallistumisaste on ollut noususuunnassa. Tästä johtuen palvelujen piirissä arvioidaan olevan 80 % 1 – 5 -vuotiaiden ikäryhmästä. Esiopetukseen osallistuu koko ikäluokka. Esioppilaista suurin osa osallistuu myös täydentävään varhaiskasvatukseen. Talousarvion valmisteluvaiheessa varhaiskasvatuksessa on yhteensä 35 lasta, joiden äidin- tai kotikieli on jokin muu kuin suomi.

Laskennallisia varhaiskasvatuspaikkoja tulee olla arvioitua lasten lukumäärää enemmän, jotta alle 3-vuotiaiden lasten osuus tulee huomioonotetuksi. Toimintavuoden aikana tapahtuva palvelujen piiriin hakeutuminen tulee myös ottaa huomioon. Perheille maksettavien tukien (kotihoitoon tuki, yksityisen hoidon tuki, osittainen ja joustava hoitoraha) arvioidaan olevan vuoden 2026 tasolla.

Ikäluokkien pieneneminen näyttää tasaantuneen ja kääntyneen lievään kasvuun, mutta se vaikuttaa kuitenkin palveluntarpeisiin tulevina vuosina. Palvelutarpeen arvioinneissa on syntyvien ikäluokkien määräksi arvioitu 90 lasta vuodesta 2027 eteenpäin. Palveluntarpeen vähenemisessä on alueellisia eroja, eikä esimerkiksi päiväkotien lapsiryhmiä voida vähentää suoraan suhteessa lapsimäärien vähentymiseen. Varhaiskasvatuslaki ja -asetus määrittävät päiväkotien ja perhepäivähoidon henkilöstöresurssin ja ryhmäkoon. Palvelutarvetaulukko on jäljempänä.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen tuloarvoihin ja enimmäismaksuun on tehty indeksitarkistukset 1.8.2026. Tähän perustuen asiakasmaksutulojen on arvioitu vähenevän noin 7 % verrattuna vuoden 2026 talousarvioon.

Varhaiskasvatuksen keskeisiä yhteistyötahoja ovat Keski-Suomen hyvinvointialueen erilaiset lapsille ja lapsiperheille suunnatut palvelut. Yhteistyötä toteutetaan mm. kaksi kertaa vuodessa pidettävillä yhteistyöilta-päivillä, esiopetuksen opiskeluholloissa sekä muissa laaja-alaisissa yhteistyöpalavereissa.

Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan henkilöstön vastuullisen tekoälyn käytön osaamista ja noudatetaan Jämsän sivistystoimelle vuoden 2026 lopussa valmistuvaa tekoälyohjeistusta.

Sivistystoimen kärkitoimenpiteet vuodelle 2027 ohjaavat myös varhaiskasvatuksen toimintaa. **Kiusaamis- ja väkivaltatilanteiden ehkäisy, tunnistaminen ja puuttumisen toimintamallit** ovat varhaiskasvatuksessa jo olemassa. Suunnitelmia päivitetään ja yhtenäistetään muiden koulutusasteiden suunnitelmien kanssa ja ne kootaan yhteen, jotta suunnitelmissa ja sovitussa toimintatavoissa toteutuu jatkumo varhaiskasvatuksesta perusopetukseen. Varhaiskasvatuksessa ryhmävasuun kirjataan ryhmätasolla sovittuja toimintatapoja kiusaamisen ja väkivaltatilanteiden ehkäisyyn, tunnistamiseen ja puuttumiseen. **Liikunnallista elämäntapaa edistetään** varhaiskasvatuksessa jo tehdyn liikunnan nykytilan arvion perusteella. Varhaiskasvatuksen henkilöstölle järjestetään liikuntakoulutuksia ja Karvin (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus) Valssi-työkalun avulla arvioidaan liikuntakasvatuksen toteutumista. Tiimien kehittämispäivissä käsitellään liikuntakasvatuksen teemoja. Lisäksi tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmassa arvioidaan, miten ne toteutuvat liikuntakasvatuksessa. **Lukutaito-ohjelman** valmistelutyö ajoittuu v. 2028.

Hallitus on antanut lakiesitykset 1.10.2026 ja 8.10.2026 varhaiskasvatuslakiin, perusopetuslakiin, lukiolakiin ja vapaasta sivistystyöstä annettuun lakiin tehtäväksi esitetyistä muutoksia kasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen järjestämisestä häiriötilanteissa (voimaan 1.1.2027). Lakimuutoksilla on tarkoitus turvata varhaiskasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen mahdollisimman täysimääräinen järjestäminen silloinkin, kun niiden järjestäminen normaalilla tavalla ei olisi häiriötilanteen vuoksi mahdollista.

Talousohjelma 2024 - 2027:

- Varhaiskasvatuksen palvelutarve ei vähentynyt aiemmin ennakoidulla tavalla. Koivulinnan ja Hallin päiväkotien ryhmävähennykset eivät ole toteutuneet. Varhaiskasvatuksen osallistumisasteen kasvusta ja työsuojelluista seikoista johtuen hallinnon, palveluohjauksen ja alueiden johtamisen osalta tarkastelu toteutunee aikaisintaan taloussuunnittelukauden lopussa.
- Hanketoimintaa on vähennetty, kalusto- ja materiaalihankinnat ovat pääosin vuoden 2026 tasolla. Koulutuksissa hyödynnetään ensisijaisesti kaupungin koulutuslisenssiin sisältyviä koulutuksia.

Perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen yhteiset, talousohjelmaan sisältyvät selvitykset:

Talousohjelman mukaisesti valmistelussa ovat olleet seuraavat selvitykset

- Hallin taajaman ylläpidettävän kiinteistökannan pienentämismahdollisuudet. Selvityksessä tarkasteltiin Hallin päiväkodin siirtämistä Kuoreveden yhtenäiskoulun tiloihin. Selvitystyö on tehty yhteistyössä tilapalvelun kanssa. Selvitystyö tuodaan päätöksentekoon loppuvuosi 2026/alkuvuosi 2027.

- Jämsänkosken yhtenäiskoulun Korven koulussa järjestettävän esi- ja alkuopetuksen sekä iltapäivätoiminnan yhteen saattaminen yhtenäiskoulun päärakennukseen. Selvityksessä otetaan huomioon myös esiopetuksen ja iltapäivätoiminnan tilatarpeet. Selvitys on laadittu yhteistyössä tilapalveluiden kanssa. Työryhmän näkemyksen mukaan muutos on mahdollista toteuttaa, mutta asiassa ei voida edetä ilman tarkempaa suunnittelua ja vaikutusten arviointia (tila-, leikkipiha-, piha-aluemuutokset ja liikennejärjestelyt sekä kustannusarvio). Sivistyslautakunnan investointiesitys pitää sisällään osallistavan suunnittelumäärärahan.

Perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen yhteinen selvitys

Sivistyslautakunta päätti 8.10.2026 selvityksen tekemisestä Puukilan päiväkodin toiminnan yhteen saattamisesta Jämsänjoen yhtenäiskoulun Vitikkalan yksikön tiloihin edellyttäen, että kaupunginvaltuusto osoittaa osallistavan suunnitteluun (tila-, leikkipiha-, piha-aluemuutokset ja liikennejärjestelyt sekä kustannusarvio) määrärahan investoinneista päättäessään. Selvitykseen sisältyy vaikutusten arviointi.

Varhaiskasvatuksen hanketoiminta:

<p>Koulutuksellisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisen hanke (varhaiskasvatus ja esiopetus)</p> <p>- 70.000 €, josta omarahoitusosuus 14.000 €</p> <p>- 2 htv</p>	<p>Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämällä hankerahoituksella edistetään oppimista, hyvinvointia, vuorovaikutusta ja lähipalveluperiaatetta sekä lapsen oikeutta välttämättömään ja riittävään varhaiseen tukeen.</p> <p>Tällä hetkellä ei ole tiedossa haettavaksi tulevia uusia hankkeita. Mikäli eduskuntavaalien jälkeinen hallitusohjelma pitää sisällään koulutuksellisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden tai vastaavan kokonaisuuden, asia käsitellään talousarviomuutoksena.</p>
--	--

Syntyneet vv. 2018-2025 ja ennuste 2026

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	ennuste 2026*
Syntyneet koko Jämsä	129	81	105	118	82	98	88	85	96

*) neuvolasta saatu tieto

Jämsän kaupungin alueella asuvien 1-5 -vuotiaiden lasten määrä ja heistä prosentuaalinen osuus varhaiskasvatuksessa olevista

	TA 2027	% lapsia varhaiskasvatuksessa	TS 2028	% lapsia varhaiskasvatuksessa	TS 2029	% lapsia varhaiskasvatuksessa	TS 2030	% lapsia varhaiskasvatuksessa
Lapset 1-5 v (ei sis. esiopetusikäisiä)	515	80 % (412)	484	80 % (387)	491	80 % (393)	471	80 % (377)

Palvelutarve-ennuste

	TP2025	TA2026	TA2027	TS2028	TS2029	TS2030
Laskennallinen varhaiskasvatuspaikkojen määrä (alle 3v päiväkodissa vie 1,75 paikkaa)	638	613	613	612	610	606
Lapsia varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa yhteensä (osallistumisaste-ennuste varhaiskasvatus 80 % ja esiopetus 100 %)	515	485	522	490	480	471
Lapsia 1-5 v. varhaiskasvatuksessa (osallistumisaste 80 %)	405	392	412	387	393	377
Lapsia esiopetuksessa (painotettu keskiarvo)	110	93	110	103	87	94
Lapsia perheille maksettavilla tuilla (kotihoidontuki, yksityisen hoidon tuki, osittainen ja joustava hoitoraha)	137	115	115	110	110	110
Lapsia vuorohoidossa	54	55	55	55	55	55

Varhaiskasvatuksen lapsimääriä laskettaessa on 1 – 5-vuotiaiden lasten osallistumisasteeksi laskettu 80 % ikäryhmästä 1.1.2025 alkaen (aiemmin ollut 75 %). Alle 3-vuotias vie ryhmästä 1,75 paikkaa. Lapsimäärissä on myös eroja vuoden aikana määrien ollessa suurempia vuoden alkupuoliskolla.

Tunnusluvut	TP 2025	TA+LTA 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Toimintakate €/asukas	- 583,66	- 609,91	- 656,02		
Toimintakate €/hoitolapsi	- 21 573,81	- 23 893,19	- 23 250		

Tulosaluekohtaiset määrärahat

	TP 2025	TA+Lta 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
TOIMINTATUOTOT	769 763	500 020	454 080		
Myyntituotot	217 251	150 000	120 000		
Maksutuotot	287 686	250 720	234 780		
Tuet ja avustukset	121 649	97 800	97 800		
Muut toiminta- tuotot	143 177	1 500	1 500		
TOIMINTAKULUT	-11 880 274	-12 088 218	-12 590 506		
Henkilöstökulut	-8 430 425	-8 301 526	-8 831 819		
Palvelujen ostot	-1 856 294	-1 948 688	-1 947 869		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-79 438	-99 263	-105 218		
Avustukset	-464 878	-520 000	-520 000		
Muut toimintakulut	-1 049 238	-1 218 741	-1 185 600		
TOIMINTAKATE	-11 110 511	-11 588 198	-12 136 426		

Perusopetus ja lukiokoulutus

Tulosalueen esimies: johtava rehtori

Toiminnan kuvaus

Perusopetuksen tehtävänä on järjestää perusopetuslain 2 §:n mukaista opetusta. Perusopetus on kaupungin keskeinen lakisääteinen peruspalvelu, johon sisältyy myös oppimisen ja koulunkäynnin tuki. Tukea koskevat lakimuutokset tulivat voimaan pääosin 8/2025. Opiskeluhuollon palvelut järjestää Keski-Suomen hyvinvointi-alue.

Lukuvuoden 2026-2027 alussa perusopetuksessa on 1401 oppilasta. Oppilasennusteen mukaan määrä laskee lukuvuonna 2027–2028 yhteensä 1304 oppilaaseen. Syyslukukaudella 2026 valmistavassa opetuksessa on neljä (4) oppilasta, jotka on integroitu perusopetuksen ryhmiin.

Sarjaisuuksien arvioidaan vähenevän seuraavasti:

TA 2027	-5,8 verrattuna vuoden 2026 talousarvioon
TS 2028	- 1,3 verrattuna vuoden 2027 talousarvioon
TS 2029	- 3,8 verrattuna vuoden 2028 taloussuunnitelmaan.

Ennusteen mukaan perusopetuksen oppilasmäärä laskee lukuvuoteen 2032-2033 mennessä 909 oppilaaseen ja tämänhetkisen arvion mukaan sarjaisuuksien määrä vähenee vuosina 2026-2032 yhteensä 21:llä. Henkilöstösuunnittelussa muutokseen varaudutaan hyödyntämällä eläköitymisissä ja nimikemuutoksia sekä täyttämällä avautuvia vakansseja määräaikaaisesti. Tehtäviä voi mahdollisesti avautua myös hanketoiminnan kautta.

Jämsän kaupungin strategian mukaisesti perusopetus ja lukiokoulutus edistävät lasten ja nuorten hyvinvointia sekä aktiivista ja yhteisöllistä arkea. Perusopetus ja lukiokoulutus osallistuvat osaltaan elinvoimaisen, hyvinvoivan ja turvallisen Jämsän rakentamiseen.

Sivistystoimen kärkitoimenpiteet näkyvät perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa yhtenäisinä toimintamalleina kiusaamisen ja väkivallan ehkäisyssä ja niihin puuttumisessa sekä henkilöstön osaamisen kehittämisenä. Oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvointia tuetaan edistämällä liikunnallista elämäntapaa sekä jatkamalla ja kehittämällä koulunuorisotyötä osana koulujen arkea yhteistyössä elämänlaatupalveluiden kanssa. Lukutaito-ohjelman valmistelutyö ajoittuu v. 2028.

Lukiokoulutus antaa opiskelijalle valmiudet korkeakouluopintoihin, työelämään, elinikäiseen oppimiseen ja itsensä jatkuvaan kehittämiseen. Sen tavoitteena on tukea opiskelijoiden kasvamista hyviksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja aktiivisiksi yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille työelämän, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja, taitoja ja valmiuksia. (Lukio-laki 2§ 1. ja 2. mom.).

Lukion opiskelijamäärä on vähentynyt pitkällä aikavälillä. Vuonna 2010 Jämsän ja Jämsänkosken lukioissa oli yhteensä 353 opiskelijaa. Tällä hetkellä lukiossa on 217 varsinaista päätoimista opiskelijaa. Lisäksi kaksoistutkintoa suorittaa 33 Ammattiopisto Gradian opiskelijaa ja urheiluvalmennukseen osallistuu 29 opiskelijaa. Henkilöstömäärä mitoitetaan lukuvuosittain opiskelijamäärän mukaan. Opiskelijamäärän arvioidaan pysyvän nykyisellä tasolla, ja lukion aloittavat ikäluokat ovat ennusteen mukaan kolmisarjaisia 2020-luvun loppuun saakka.

Jämsän lukiokoulutus ja Ammattiopisto Gradia tekevät yhteistyötä kaksois- ja kolmoistutkinto-opiskelijoiden sekä urheiluvalmennukseen osallistuvien lukio-opiskelijoiden koulutuksessa. Seudullinen toisen asteen johtoryhmä ja opinto-ohjaajien ryhmä kokoontuvat kumpikin neljä kertaa vuodessa. Yhteistyökumppaneita ovat muun muassa Jämsän Kristillinen Kansanopisto, Jyväskylän avoin yliopisto ja Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jämsän lukion opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua maakunnalliselle korkeakouluviikolle keväällä 2027.

Lukiokoulutuksessa noudatetaan kestävän kehityksen periaatteita. Toimintaan sisältyvät muun muassa ympäristötietoisuuden lisääminen, lukion ilmasto-ohjelman toteuttaminen, teemapäivät, ryhmänohjaustuokiot, biologian ryhmien vuosittainen puiden istutus sekä mahdolliset aiheeseen liittyvät korkeakouluopinnot. Lukuvuoden 2026-2027 painopisteenä on kestävä elämäntapa, jota edistetään kriittisen ajattelun ja vuorovaikutuksen keinoin. Lukion arjessa vahvistetaan näitä taitoja ja siten antamaan opiskelijoille hyvät valmiudet elämään. Opiskelijoita kannustetaan aktiiviseen keskusteluun oppitunneilla ja opiskelijoiden kesken. Mobiililaitteiden käyttöä ei ole sallita oppitunneilla.

Perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa vahvistetaan henkilöstön vastuullisen tekoälyn käytön osaamista ja noudatetaan Jämsän sivistystoimelle vuoden 2026 lopussa valmistuvaa tekoälyohjeistusta.

Perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa on päätetty eläköitymisistä johtuvista johtamisjärjestelyistä. Johtamisjärjestelmän muutoksen toimeenpano jatkuu siten, että yksi virka-apulaisrehtorin vakanssi lakkautetaan 1.8.2027 ja toinen 1.8.2028. Muutosten vuoksi yhteyksiä koulutusmatkailun kumppanuuskouluihin ylläpidettiin vuonna 2026 pääasiassa etäyhteyksin. Koulutusmatkailu on tarkoitus käynnistää uudelleen täysimääräisesti vuonna 2027.

Päättyessään luopua koulujen lakkauttamisprosessin aloittamisesta annetusta oppilasmäärärajaohjeesta 1.9.2026 alkaen kaupunginvaltuusto hyväksyi kokouksessaan 17.8.2026 §34 toimenpideoitteen, jonka mukaan kaupunginhallituksen tulee kaupungin taloustilanteen vuoksi arvioida ja ratkaista pienten koulujen lak-

kauttamisprosessien käynnistäminen. Kaupunginhallitus päätti 7.9.2026 § 187 käynnistää Koskenpään ja Länkipohjan koulujen lakkauttamisprosessit ja antoi sivistyslautakunnalle sitovan toimeksiannon. Sivistyslautakunta käsitteli prosessien käynnistämistä ja niitä koskevaa suunnitelmaa 8.10.2026. Talousarvio on laadittu voimassa olevan kouluverkon mukaisena.

Tulevia uudistuksia ja lakimuutoksia ovat muun muassa:

Esi- ja perusopetuksessa on 8/2026 alkaen lain nojalla edistettävä lasten ja nuorten liikunnallista elämäntapaa. Lukuvuonna 2026-2027 perusopetuksessa keskitytään uudistuksen toimeenpanoon.

Eduskunta hyväksyi 15.6.2026 perusopetuslain muutoksen eli niin sanotun osaamistakuun. Muutoksella yhtenäistetään oppilaiden arviointia ja opinnoissa etenemistä koskevat säännökset ja selkeytetään oppiaineiden tavoitteet, sisällöt ja arviointikriteerit vuosiluokittain.

Opetushallitus uudistaa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet vastaamaan lainsäädäntöä lokakuun loppuun 2027 mennessä. Niiden pohjalta päivitetyt paikalliset opetussuunnitelmat otetaan käyttöön perusopetuksessa 1.8.2028 alkaen.

Valtioneuvosto on antanut 1.10.2026 lukiolakiin ja 8.10.2026 perusopetuslakiin lakiesitykset, joilla säädetään uusia veloitteita yhteiskunnan häiriötilanteiden varalle. Lakimuutoksilla vahvistetaan perusopetuksen ja lukiokoulutuksen kykyä toimia häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa sekä turvataan oppilaiden ja opiskelijoiden oikeus opetukseen, tukeen ja turvalliseen oppimisympäristöön kaikissa olosuhteissa. Sääntely mahdollistaa opetuksen järjestämisen joustavin menettelyin, kuten etäopetuksena ja opetuksen rakenteeseen liittyvin väliaikaisin poikkeuksin, silloin kun normaalit järjestämistavat eivät ole mahdollisia. Samalla opetuksen järjestäjien varautumisvelvollisuutta vahvistetaan koulutuksen jatkuvuuden turvaamiseksi. Opetuksen ja koulutuksen järjestäjille tulee velvollisuus luovuttaa viranomaisille välttämättömiä tietoja tilannekuvan muodostamista ja häiriötilanteiden hallintaa varten.

Opetushallitus päivittää lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet lukiodiplomeja käsittelevän luvun osalta. Kuvataiteen, liikunnan ja musiikin lukiodiplomit poistuvat 1.8.2027 alkaen. Poistuvien lukiodiplomien tilalle on tulossa sanataiteen, tieteen ja teknologian sekä yrittäjyyden lukiodiplomit. Koulutuksen järjestäjän on päivitettävä paikalliset opetussuunnitelmat tarjoamiensa lukiodiplomien osalta ja otettava ne käyttöön 1.8.2027 alkaen.

Taito- ja taideaineiden ylioppilaskokeet laajentavat vuodesta 2029 alkaen lukio-opiskelijoiden mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan ylioppilastutkinnossa. Muutos edellyttää paikallisen osaamisen vahvistamista koulutuksella.

Talousohjelman 2024–2027 toteuttaminen:

- Kaupunginvaltuusto on talousohjelman hyväksymisen yhteydessä antanut sitovan ohjeen perusopetuksen tuntijaon vähentämisestä valtakunnalliseen vähimmäistuntimäärään. Siirtymäsäännösten vuoksi muutos toteutetaan vaiheittain lukuvuoteen 2028-2029 mennessä
- Hanketoimintaa, kalusto- ja materiaalihankintoja sekä koulutuskustannuksia on vähennetty. Henkilöstön koulutuksissa hyödynnetään ensisijaisesti kaupungin koulutuslupalisenssiä ja Opetushallituksen maksuttomia koulutuksia. Henkilöstömäärää vähennetään luontaisen poistuman ja määräaikaisten palvelussuhteiden avulla.
- Lukuvuonna 2026-2027 perusopetusryhmien määrä on vähentynyt kolmella (3) lukuvuoteen 2025-2026 verrattuna. Oppilasmäärän vähenemisen vuoksi yleisopetuksen ryhmien määrä vähenee lukuvuonna 2027-2028 vielä neljällä (4).
- Jämsänjoen yhtenäiskoulun liikuntapainotteiselle 7. luokalle ei ole otettu uusia oppilaita lukuvuodesta

2024-2025 alkaen. Liikuntaluokkatoiminta päättyi kokonaan lukuvuoden 2025-2026 jälkeen.

- Iltapäivätoiminnan kuukausimaksu nousi 8/2026 alkaen 160 eurosta 172 euroon eli 7,84prosenttia. Ikäluokkien pienenemisen vuoksi muutoksen vaikutusta maksutuloihin ei voida arvioida tarkasti.
- Yleissivistävän koulutuksen johtamisjärjestelyt toteutuivat vuonna 2026 alkaen, ja jatkuvat talousohjelma-kauden aikana.
- Toimistopalveluiden uudelleen järjestelyt toteutuivat vuonna 2026 alkaen.
- Lukion tuntikehystä on supistettu, mikä vaikuttaa opetuksen järjestämiseen. Syksystä 2024 alkaen uusien opiskelijoiden pakolliset opinnot on järjestetty kolmena rinnakkaisena ryhmänä. Samalla valinnaisuutta on vähennetty ja keskimääräistä ryhmäkoko kasvatettu.
- Itsenäisen opiskelua on lisätty. Jos opiskelijamäärä ylittää opetustilan kapasiteetin, ryhmää ei jaeta, vaan osa opiskelijoista suorittaa opintojakson itsenäisesti.
- Lukio on hankkinut verkko-opetusta silloin, kun se on lähiopetusta edullisempi tapa järjestää opetus.

Perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen yhteiset, talousohjelmaan sisältyvät selvitykset:

Talousohjelman mukaisesti valmistelussa ovat olleet seuraavat selvitykset

- Hallin taajaman ylläpidettävän kiinteistökannan pienentämismahdollisuudet. Selvityksessä tarkasteltiin Hallin päiväkodin siirtämistä Kuoreveden yhtenäiskoulun tiloihin. Selvitystyö on tehty yhteistyössä tilapalvelun kanssa. Selvitystyö tuodaan päätöksentekoon loppuvuosi 2026 / alkuvuosi 2027.

- Jämsänkosken yhtenäiskoulun Korven koulussa järjestettävän esi- ja alkuopetuksen sekä iltapäivätoiminnan yhteen saattaminen yhtenäiskoulun päärakennukseen. Selvityksessä otetaan huomioon myös esiopetuksen ja iltapäivätoiminnan tilatarpeet. Selvitys on laadittu yhteistyössä tilapalveluiden kanssa. Työryhmän näkemyksen mukaan muutos on mahdollista toteuttaa, mutta asiassa ei voida edetä ilman tarkempaa suunnittelua ja vaikutusten arviointia (tila-, leikkipiha-, piha-alueuutokset ja liikennejärjestelyt sekä kustannusarvio). Sivistyslautakunnan investointiesitys pitää sisällään osallistavan suunnittelumäärärahan.

Perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen yhteinen selvitys

Sivistyslautakunta päätti 8.10.2026 selvityksen tekemisestä Puukilan päiväkodin toiminnan yhteen saattamisesta Jämsänjoen yhtenäiskoulun Vitikkalan yksikön tiloihin edellyttäen, että kaupunginvaltuusto osoittaa osallistavan suunnitteluun (tila-, leikkipiha-, piha-alueuutokset ja liikennejärjestelyt sekä kustannusarvio) määrärahan investoinneista päättäessään. Selvitykseen sisältyy vaikutusten arviointi.

Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen hanketoiminta:

<p>Koulutuksellisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisen hanke</p> <ul style="list-style-type: none"> • 70 000 €, omarahoitusosuus 18 000 € • 2,1 htv 	<p>Hankkeen tavoitteena on tasa-arvoisuuden, yhdenvertaisuuden ja lähikouluperiaatteen sekä inklusiivisen toimintakulttuurin vahvistaminen. Valtionavustuksella edistetään oppimista, hyvinvointia ja vuorovaikutusta sekä oppilaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämätöntä ja riittävän varhaista tukea. Avustus käytetään resurssiopettajien palkkaamiseen. Hankeavustusta voi käyttää 31.12.2027 asti.</p> <p>Tällä hetkellä ei ole tiedossa haettavaksi tulevia uusia hankkeita.</p> <p>Mikäli eduskuntavaalien jälkeinen hallitusohjelma pitää sisällään koulutuksellisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden tai vastaavan kokonaisuuden, asia käsitellään talousarviomuutoksena</p>
--	---

Harrastamisen Suomen malli <ul style="list-style-type: none"> 23 000 €, omarahoitusosuus 8 000 € 1,02 htv 	Tavoitteena on järjestää kaikilla perusopetuksen kouluilla mielekästä ja kaikille oppilaille ilmaista toimintaa koulupäivän jälkeen.
Hankeavustus perusopetuksen uimataidon opetuksen vahvistamiseen <ul style="list-style-type: none"> 12 000 €, omarahoitusosuus 5000 € 0,5 htv 	Tavoitteena on perusopetuksen uimataidon opetuksen vahvistaminen oppilaiden uimataitojen sekä vesiturvallisuustaitojen parantamiseksi. Hankeavustuksella edistetään uimataitoa koskevien suunnitelmien laatimista sekä hyvien toimintamallien ja kehittämistä sekä jalkauttamista. Toiminnalla edistetään opetussuunnitelman perusteiden mukaisia tavoitteita oppilaiden uimataidon vahvistamiseksi.
Lukiokoulutuksen Erasmus+ -hanke <ul style="list-style-type: none"> 20 000 €, omarahoitusosuus 5000 € 0,2 htv 	Jämsän lukiolle myönnetty Erasmus+ -akkreditointi mahdollistaa säännöllisen vuosittaisen tuen sekä opiskelijoiden, että opetushenkilökunnan liikkuvuuteen vuoteen 2027 asti.

Oppilasennuste	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Juokslahti	43	40	37	37	32	29	29	32
Kaipola	98	87	85	78	77	68	67	68
Koskenpää	31	21	20	20	18	19	16	18
Länkipohja	22	16	14	15	14	12	15	14
Jämsänkosken yhtenäiskoulu, 1-6	260	224	212	184	168	162	154	155
Kuorevesi 1-6	66	68	57	51	53	50	48	51
Jämsänjoen yhtenäiskoulu 1-6	382	335	335	336	301	297	263	258
Alakoulut yhteensä	902	812	749	706	646	616	574	574
Kuorevesi 7-9	65	54	57	51	47	41	40	37
Jämsänjoen yhtenäiskoulu 7-9	351	340	319	288	267	248	243	212
Jämsänkosken yhtenäiskoulu 7-9	196	195	198	190	174	158	131	106
Yläkoulut yhteensä	612	589	555	507	468	425	393	335
Perusopetus yhteensä	1514	1401	1304	1213	1114	1041	967	909
Lukiokoulutus	254	217	220	237	264	256	235	217

Ennustevuosilla 2027-2032/2033 on vähennetty oppilasmäärien kaksinkertainen kirjaus E-, H-, G- ja N-luokkien osalta.

Tunnusluvut	TP 2025	TA+LTA 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
1. Perusopetus					
Oppilasmäärä (painotettu)	1 563	1 446	1 361		
Toimintakate €/oppilas	- 13 425	- 15 017	- 16 403		
Toimintakate €/asukas	- 1 102	- 1 143	- 1 207		
2. Lukio					
Opiskelijamäärä (painotettu)	272	257	218		
Toimintakate €/opiskelija	- 8 043	- 8 261	10 201		
Toimintakate €/asukas	- 115	- 112	120		
3. Perusopetus ja lukiokoulutus					
Oppilas- ja opiskelijamäärä (painotettu)			1 579		
Toimintakate €/oppilas ja opiskelija			15 547		
Toimintakate €/asukas			1 327		

Tulosaluekohtaiset määrärahat

	TP 2025	TA+lta 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
TOIMINTATUOTOT	1 372 957	817 000	828 900		
Myyntituotot	481 853	441 600	440 000		
Maksutuotot	188 157	87 000	131 500		
Tuet ja avustukset	399 219	226 200	186 300		
Muut toiminta- tuotot	303 729	62 200	71 100		
TOIMINTAKULUT	-24 544 268	-24 655 053	-25 377 070		
Henkilöstökulut	-13 357 347	-13 355 832	-13 773 956		
Palvelujen ostot	-7 082 735	-7 340 661	-7 569 070		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-625 217	-622 470	-617 285		
Avustukset	-230	-300	-300		
Muut toimintakulut	-3 478 739	-3 335 790	-3 416 459		
TOIMINTAKATE	-23 171 311	-23 838 053	-24 548 170		

Elämänlaatupalvelut

Tulosalueen esimies: kirjastopalvelupäällikkö

Toiminnan kuvaus

Elämänlaatupalvelut koostuvat opisto-, kirjasto- ja vapaa-aikapalveluista. Kotoutuminen on sisällytetty opistopalveluiden tulosityksikköön. Kaupungin hyvinvoinnin edistämistyön koordinointi on vapaa-aikapalveluiden tulosityksikössä.

Elämänlaatupalveluilla on keskeinen merkitys jämsäläisten hyvinvointiin, hyvään yhteiseen elämään ja kau-

pungin elinvoimaisuuteen. Kehitämme, järjestämme ja tuotamme elämänlaatupalveluja ja luomme niille toimintaedellytyksiä talouden ja ympäristön suhteen vastuullisesti. Kannustamme jämsäläisiä harrastamiseen, itsensä kehittämiseen sekä terveelliseen ja vastuulliseen elämäntapaan. Palvelumme ovat ennalta ehkäiseviä ja korjaavia. Palvelujen hyvä saavutettavuus edistää hyvinvointia ja elinvoimaa. Palvelut toteutetaan hyvän jämsäläisen työelämän puitteissa henkilöstön työhyvinvointi huomioiden.

Jämsän kaupungin strategian 2025 - 2035 kärkitoimenpiteisiin elämänlaatupalvelut osallistuvat seuraavasti:

Koulunuorisotyön jatkuminen ja kehittäminen sekä resurssin riittävyydestä huolehtiminen	Resurssien mahdollistaessa kouluvalmentajien lisääminen kouluihin; painotus yhteisöllisessä nuorisotyössä.
Yhtenäistetään kiusaamis- ja väkivaltatilanteiden ehkäisyyn, tunnistamiseen ja puuttumisen toimintamallit sekä vahvistetaan henkilöstön osaamista niiden käytössä.	Tulosalue osallistuu toimintamallien kehittämiseen ja soveltaa niitä toiminnassaan.
Liikunnallisen elämäntavan edistäminen hyvinvointisuunnitelman mukaisesti	Erilaiset liikuntaryhmät ja -tapahtumat Liikuntavälineiden ja uimahallikorttien lainauksen pilotointi Lupa liikkua - seniori- ja vammaispassin vakiinnuttamisen arviointi Selvitetään uimahallin maksuttoman sisäänpääsyn ikärajan nostamista viidestä ikävuodesta seitsemään vuoteen.
Laaditaan Jämsän lukutaito-ohjelma, joka kattaa kaikki ikä- ja asukasryhmät sekä lukutaidon ulottuvuudet. Henkilöstö perehdytetään ohjelman toteuttamiseen ja heidän osaamisensa varmistetaan.	Tulosalue koordinoi ohjelman valmistelun v. 2028 huomioiden v. 2027 muutokset opetussuunnitelmaperusteisiin ja sen myötä paikalliseen opetussuunnitelmaan. Valmistelu edellyttää ulkopuolisen avustuksen saamista.
Resursoimme kotoutumisen palveluita asiakastarpeen mukaan	Ajantasainen seuranta ja palvelumuotoilut v. 2027 uudenlainen yhteistyökonsepti eteläisen Keski-Suomen työllisyysalueen kanssa.

Opistopalvelut järjestävät vapaan sivistystyön opintoja Jämsän työväenopistossa sekä taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän mukaisia opintoja Jämsänjokilaakson musiikkiopistossa. Musiikkiopisto järjestää opintoja myös Kuhmoisten kunnassa. Työväenopistossa arvioidaan opiskelevan vuonna 2026 noin 1 400 opiskelijaa ja musiikkiopistossa 280 opiskelijaa.

Työväenopisto tekee korkeakoulu yhteistyötä Jyväskylän yliopiston ja JAMK:n kanssa. Jämsän korkeakoulu opintoja koordinoiva työryhmä kokoontuu neljä kertaa vuodessa.

Taiteen perusopetuksen lakiuudistus astuu voimaan 1.8.2027. Uudistuksen keskeiset tavoitteet liittyvät taiteen perusopetuksen saavutettavuuteen ja sen edistämiseen, rakenteellisiin muutostarpeisiin ja valtion-osuusjärjestelmän uudistamiseen. Uudet opetussuunnitelman perusteet ovat valmisteilla ja uuden opetussuunnitelman mukaiset paikalliset opetussuunnitelmat otetaan käyttöön elokuussa 2028

Hallitus on antanut lakiesitykset 1.10.2026 ja 8.10.2026. varhaiskasvatustalakiin, perusopetuslakiin, lukiolakiin ja vapaasta sivistystyöstä annettuun lakiin tehtäväksi esitetyistä muutoksia kasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen järjestämisestä häiriötilanteissa (voimaan 1.1.2027). Lakimuutoksilla on tarkoitus turvata varhaiskasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen mahdollisimman täysimääräinen järjestäminen silloinkin, kun niiden järjestäminen normaalilla tavalla ei olisi häiriötilanteen vuoksi mahdollista.

Kotoutumispalvelut

Jämsässä asui vuoden 2025 lopussa 745 ulkomaan kansalaista, mikä on 3,9 % kunnan asukasluvusta. Vieraskielisiä Jämsässä asui vuoden 2025 lopussa 938, mikä on 4,9 % kunnan asukasluvusta. Kaikki ulkomaan kansalaiset ja vieraskieliset eivät ole kotoutujia.

Kotoutumislain kokonaisuudistus KOTO24 astui voimaan vuoden 2025 alussa. Kunnille tuli lakiuudistuksen vuoksi uusia velvoitteita kotoutumisen järjestämisestä.

Jämsän työväenopisto järjestää kotoutumiskoulutukset sekä monikielisen yhteiskuntaorientaation koulutukset kunnassa asuville kotoutujille. Kotoutujille suunnatut koulutukset rahoitetaan kotoutumisen laskennallisilla kuntakorvauksilla. Koulutuksia koskevat kuntakorvaukset siirtyvät lakimuutoksen vuoksi osaksi kuntien peruspalveluiden valtionosuuksia vuoden 2027 alusta alkaen.

Kunnat järjestävät matalan kynnyksen ohjausta ja neuvontaa kaikille Suomeen muuttaneille maahanmuuton perusteesta riippumatta. Kotoutujille laaditaan henkilökohtaiset kotoutumissuunnitelmat. Palvelutarpeiden vakiintumattomuudesta ja osittaisesta ennakoinnattomuudesta johtuen resurssien riittävyyttä ja kotoutumiskorvaustuottoja voidaan joutua arvioimaan tarvittaessa uudelleen v. 2027 talousarviomuutoksessa.

Kirjasto tarjoaa pääsyn monipuolisiin aineistoihin sekä edistää lukemista ja kirjallisuutta. Kirjasto on myös tapahtumien, opiskelun, harrastamisen ja kansalaiskeskustelun paikka kaikenikäisille.

Neljä toimipistettä, pääkirjasto sekä Jämsänkosken, Kuoreveden ja Länkipohjan omatoimikirjastot, sekä Keski-verkkokirjasto ja kuntien yhteinen e-kirjasto huolehtivat kirjastopalvelun saavutettavuudesta. Lasten ja nuorten kirjastopalveluihin kohdistettu palvelulupaus toteutetaan kattavasti. Digiopastusta tarjotaan yhteistyökumppaneiden (työväenopisto ja vanhusneuvosto) kanssa. Tapahtumatuotannossa ovat teemoina mm. eduskuntavaalit ja tekoäly.

Keski-kirjastojen kirjastojärjestelmä uusitaan vuonna 2027. Järjestelmän vaihtaminen on kaikkineen suuri projekti edellyttäen henkilökunnan käyttäjäkoulutusta ja pääkäyttäjän työpanosta. Kirjaston kokoelmien kehittämislinjaukset tarkistetaan ja päivitetään.

Jämsän seurakunnan, Jämsän ja Jämsänkosken kotiseutuyhdistysten, Jämsän säästöpankkisäätiön ja LC Jämsänseudun kanssa toteutetaan yhteistyössä Jämsän pitäjän historiasta kirkkoherra Carl Österbergin 1700-luvulla kirjoittaman latinankielisen pitäjänkertomuksen suomennos ja kertomukseen tehdään johdantoluku. Pitäjänkertomuksen nimi on Memorabilia Ecclesiae Jämsäensis. Toteutus sisältyy Suomen itsenäisyyden 110-juhlavuoden paikalliseen kokonaisuuteen.

Vapaa-aikapalvelut järjestävät vuonna 2027 ohjattua toimintaa, tapahtumia ja leirejä itsenäisesti sekä yhteistyössä järjestöjen ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Yhdistysten toimintaa tuetaan avustuksin, koulutuksin ja yleistä neuvontaa antaen. Vapaa-aikapalvelut koordinoivat järjestöyhteistyötä.

Vapaa-aikapalvelut järjestävät itsenäisyys- ja veteraanijuhlan, ylläpitävät museotoimintaa ja pääkirjaston näyttelytoimintaa, huolehtivat kaupungin taidekokoelmasta, kotiseutuarkistosta ja Vinnin tilasta sekä toimivat aktiivisesti Tammenlehvän Jämsän perinnetoimikunnassa. Suomen 110-vuotisjuhlavuoden kunniaksi järjestetään loppuvuodesta Galleria Kivipankilla näyttely, johon teokset valitaan kaupungin taidekokoelmasta.

Muiden toimijoiden Suomen juhluvuoden tapahtumien järjestämiseen varataan 20 000 euron lisämääräraha avustuksiin.

Vapaa-aikapalvelut koordinoivat vammaisneuvoston, nuorisovaltuuston, hyvinvointiryhmän ja ehkäisevän (ehkäisevä päihdetyö ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyö) työn verkostotyöryhmän toimintaa. Viljo Järvisen kulttuuripalkinto, Jämsän kaupungin vuoden urheilijapalkinto sekä nuorten liikunta-, kulttuuri- ja taidestipendit jaetaan.

Uimahalli on auki talousohjelman mukaisesti supistetuin aukioloajoin. Uimahallin kävijämäärätavoite on 64 000 asiakasta. Lupa liikkuu -seniori- ja vammaispassin käyttöönoton kokeilu uimahalli- ja kuntosalipalveluissa jatkuu aiemman päätöksen mukaisesti. Edullisen liikuntapassin avulla kannustetaan yli 70-vuotiaita sekä vammaisia huolehtimaan terveydestään ja toimintakyvystään entistä paremmin. Kokeilun vakiinnuttaminen palveluksi arvioidaan loppuvuodesta.

Nuorisotilatoimintaa järjestetään Jämsänkoskella, Kuorevedellä, Seppolassa ja Kilpakorvessa nuorten Moottoripajalla. Koulunuorisotyötä vahvistetaan ja kehitetään kahden vakituisen kouluvalmentajan voimin: 1.1.2027 alkaen Jämsänkosken yhtenäiskoululla ja 1.9.2027 alkaen Jämsänjoen yhtenäiskoululla. Kohdennetun nuorisotyön palvelujen eli etsivän nuorisotyön ja nuorten työpaja LuovaStartin järjestämiseen haetaan valtionavustusta Lupa- ja valvontavirastolta. Etsivän nuorisotyön resurssi vähenee nykyisestä 2,8 henkilötyövuodesta kahteen henkilötyövuoteen aiemman päätöksen mukaisesti. Kohdennetussa nuorisotyössä tehdään tiivistä yhteistyötä mm. työllisyyspalvelujen, hyvinvointialueen ja koulutuspalvelujen kanssa.

Jämsän kaupungin uusi laaja hyvinvointikertomus vuosilta 2021–2025 ja -suunnitelma vuosille 2026–2029 on hyväksytty kaupunginvaltuustossa elokuussa 2026 (kvalt 17.08.2026 § 35) noudatettavaksi strategisena hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asiakirjana. Asiakirja linjaa hyvinvoinnin ja turvallisuuden nykytila-analyysin pohjalta jämsäläisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen painopisteet, tavoitteet, toimenpiteet sekä seurannan ja arvioinnin. Suunnitelma on valmisteltu poikkihallinnollisesti ja osallistaen.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteitä vuosina 2026–2029 ovat liikunnallinen elämäntapa, mielen hyvinvointi ja osallisuus sekä arjen turvallisuus. Painopisteet ovat yhteneväiset Keski-Suomen hyvinvointialueen alueellisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön kanssa. Hyvinvointikertomuksessa ja -suunnitelmassa on huomioitu eri ikäryhmät ja lisäksi mukana on useita väestöryhmiä koskevia tavoitteita ja toimenpiteitä esimerkiksi palveluiden saavutettavuuteen sekä turvallisuuden ja osallisuuden edistämiseen liittyen. Terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä tehdään poikkihallinnollisena yhteistyönä sekä yhteistyössä Keski-Suomen hyvinvointialueen, järjestöjen ja muiden toimijoiden (esim. seurakunta) kanssa.

Talousohjelman 2024 - 2027 toteuttaminen

- Taksoja korotetaan koko talousohjelmakauden ajan. Näin maksut nousevat siis myös 1.1.2027 alkaen ja lukuvuosiperusteisten maksujen osalta 1.8.2027 alkaen.
- Eläköitymisiä hyödynnetään talousohjelmaan säästötavoitteiden mukaisesti kirjastossa ja opistoissa.
- Hankintoja on vähennetty ja palveluostoissa tehty karsintaa kaikissa yksiköissä.
- Työväenopiston kurssiohjelmaa on tiivistetty vuodesta 2024 alkaen. Musiikkiopiston tuntimäärässä on huomioitu kysynnän väheneminen lasten lukumäärän vähenemisen myötä.
- Työvalmennussäätiö Avitukselta kotiutetun etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajatoiminnan LuovaStartin palveluista on huolehdittu 1.1.2025 alkaen vapaa-aikapalveluissa. Työsuhteet vakinaistettiin v. 2026.
- Rahoitus vuoden urheilijan ja nuorten stipendeihin saadaan testamenttisaannolla tasetililtä talousarvion toimintarahojen sijaan.
- Avustuksia on leikattu 10 %.
- Vinnin piharakennusta vuokrataan.

Elämänlaatupalvelut hanketoiminta:

Luova Startti - nuorten työpajatoiminta 2027 - kokonaiskustannus 148 000 € - avustus 70 000 € - 2 htv Etsivä nuorisotyö 2027 - kokonaiskustannus 125 000 € - avustus 55 000 € - 2 htv	Kirjasto hakee Tunkelon säätiöltä avustusta Länsi-pohjan lasten ja nuorten kirjastotoimintaan.
Kerho- ja leiritoiminta 2026–2027 - kokonaiskustannus 4 800 € - avustus 2 750 € - 0,1 htv Kerho- ja leiritoiminta 2027–2028 - kokonaiskustannus 9 000 € - avustus 5 500 € - 0,1 htv	Opintosetelit - työväenopisto - 8 300 € Pakolaisten vastaanoton avustus - avustus 32 000 € - 0,7 htv

Talousohjelman mukaisesti **hanketoimintaa** jatketaan supistetusti. Hanke toteutuu vain, jos siihen myönnetään avustusta. Myönnetyn avustuksen suuruus vaikuttaa hankkeen laajuuteen.

Henkilöstön vastuullisen tekoälyn käytön osaamista vahvistetaan ja noudatetaan Jämsän sivistystoimelle vuoden 2026 lopussa valmistuvaa tekoälyohjeistusta.

Elämänlaatupalveluiden toiminnan mittarit

VALTUUSTOTASON MITTARIT	TP 2024	TP 2025	TA 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Musiikkiopiston opiskelijamäärä	350	310	310	280	280	280
Työväenopiston opiskelijamäärä	1 550	1 600	1 400	1 400	1 400	1 400
Kotoutumiskoulutuksessa olevien määrä		¹⁾	100	52	52	52
Kirjaston kävijämäärä (fyysinen)	146 000	118 500	145 000	145 000	145 000	145 000
Lainaus/asukas	12,31	11,07	13,00	12,00	12,20	12,40
Uimahallin asiakasmäärä	57 301	57 971	63 000	64 000	64 000	64 000
Nuorisotyön asiakkaat				31 000	32 000	32 000
€/asukas	153,46	114,88	161,50	178,98		

- Vuonna 2025 kotoutumiskoulutuksessa oli 100 henkilöä. Tämä on tilinpäätökseen kirjaamaton tieto.

Tunnusluvut	TP 2025	TA+LTA 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Toimintakate €/asukas	114,88	- 161,5	- 178,98		

Tulosaluekohtaiset määrärahat

	TP 2025	TA+lta 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
TOIMINTATUOTOT	2 681 459	1 841 450	1 207 300		
Myyntituotot	309 522	315 000	318 500		
Maksutuotot	268 534	253 000	356 200		
Tuet ja avustukset	2 029 670	1 222 800	473 300		
Muut toiminta- tuotot	73 733	50 650	59 300		
TOIMINTAKULUT	-4 868 408	-4 909 930	-4 518 343		
Henkilöstökulut	-2 697 010	-2 701 978	-2 424 292		
Palvelujen ostot	-705 334	-786 372	-633 857		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-176 133	-195 920	-186 195		
Avustukset	-170 489	-123 000	-143 000		
Muut toimintakulut	-1 119 442	-1 102 660	-1 130 999		
TOIMINTAKATE	-2 186 950	-3 068 480	-3 311 043		